

2. Старовойтов В.И., Сулимов К.Т., Гриценко В.В. Запаховые следы участников происшествия: обнаружение, сбор, организация исследования. Методические рекомендации. – М., 1993. – С. 12.
3. Сулимов К.Т., Старовойтов В.И. Использование запаховой информации с мест происшествий в раскрытии и расследовании преступлений. – М., 1989. – С. 34.
4. Винберг А.Я. Судебно-одорологическая экспертиза // Соц. Законность. 1987. – № 10. – С. 60-63.
5. Селиванов Н.А., Старовойтов В.И. Установление человека по запаху на предварительном следствии // Соц. законность. 1991. – № 11. – С. 54-58.
6. Биленчук П.Д., Лукьянчиков Е.Д., Сегай М.Я., Старовойтов В.И. Методика собирания и использования следов запаха при расследовании преступлений // Криминалистика и судебная экспертиза. – Киев, 1989. – Вып. 39. – С. 36-43.
7. Снетков В.А., Старовойтов В.И. Криминалистическое значение запаховой характеристики человека (методологический аспект) // Вопросы теории криминалистики и экспертно-криминалистические проблемы: Сб. науч. трудов. – М., 1990. – С. 3-15.
8. Гордиенко А.С. Использование собак-детекторов в одорологической идентификации // Криминалистическое обеспечение раскрытия и расследования преступлений: материалы VIII Всероссийского межвузовского научного семинара, 07 февраля 2014 г. – Ставрополь, 2014. – С. 129-131.
9. Винберг А.И. Криминалистическая одорология // Криминалистика на службе следствия. – Вильнюс, 1967. – С. 11-17.
10. Гвахария О.Г. Криминалистическая одорология и теория информации // Криминалистика и судебная экспертиза. – Вып. 9. Киев, 1972. – С. 189-192.
11. Собко Г.М. Вероятностно-статистическое обоснование достоверности одорологической идентификации // Вопросы теории судебной экспертизы. № 31. – М., 1977. – С. 142-177.
12. Турчин Д.А. Микроследы – новое в криминалистике // Проблемы советского государства и права. – Иркутск, 1974. – Вып. 7. – С. 104-109.
13. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы, тенденции, перспективы. От теории к практике. – М., 1988. – С. 22-36.
14. Снетков В.А. Кинологическая выборка // Использование консервированного запаха в раскрытии краж и преступлений против личности. – Рига, 1984. – С. 104-109.

Кулик М.Й.

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ (ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗКРАДАНЬ)

У чинному кримінально-процесуальному законодавстві поняття «допит» не визначено. Натомість, у криміналістиці застосовуються різні підходи до визначення цього поняття.

Так, І.І. Вайнагій вважає, що допит – це слідча або судова дія,

передбачена КПК і Цивільним процесуальним кодексом України. Її метою є одержання показань свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених про відомі їм факти, що мають значення для прийняття правильного рішення у кримінальному провадженні [1, с. 288].

Однак, видається, що коло осіб, які можуть бути допитані, є ширшим ніж вказане у зазначеному вище визначенні. Так, аналіз ч. 1 ст. 95 КПК України уможливив зробити висновок про те, що може проводитися допит осіб, які перебувають у процесуальному статусі підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого, експерта.

На думку деяких вчених, коло осіб, допит яких може бути проведений в рамках чинного кримінально-процесуального законодавства, має включати також підсудного [2, с. 137], цивільного позивача та цивільного відповідача [3, с. 123].

Низка науковців вважає, що система способів збирання доказів включає виклик і допит будь-якої особи, а не лише свідка і потерпілого [181, с. 398]. Послідовники цього підходу визначають допит, як слідчу (розшукову) дію, котра полягає в одержанні у встановленому законом порядку слідчим від особи, що допитується, відомостей про факти, що мають значення для кримінального провадження [4, с. 26].

При розслідуванні розкрадань однією з найпоширеніших слідчих (розшукових) дій є допит свідків. Підставою для допиту свідка є фактичні дані про те, що цій особі відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження.

За результатами допитів слідчий отримує інформацію щодо:

- незаконних дій підозрюваних;
- викраденого майна або цінностей [5 с. 42];
- обставин здійснення незаконних дій (наприклад, випуску, використання не облікованої продукції, приховування недостач або надлишків);
- відносин допитуваного щодо оцінки факту вчиненого розкрадання тощо [6, с. 159];
- встановленого в конкретній організації порядку роботи і відомі свідку відхилення від нього;
- використання підроблених документів;
- умов, способу життя і поведінки підозрюваного [7, с. 137];
- наявності в їх розпорядженні документів, неофіційних записів, що підтверджують показання;
- інших фактів незаконних дій [8, с. 52].

Деякі тактичні особливості допиту свідків під час розслідування розкрадань залежать від відношення свідка до підприємницької діяльності, їх відносин із конкретними особи. Тому, в криміналістиці виділяють групи свідків за даною категорією злочинів. Зокрема, А.Ф. Волобуєв, у кримінальних провадженнях щодо розкрадань виділяє такі категорії свідків:

- посадові особи суб'єктів підприємницької діяльності (керівники підприємств, головні бухгалтери та ін.). Ця категорія свідків має схильність

замовчувати певні факти, що пов'язані з неправомірною поведінкою самого свідка при здійсненні господарчої діяльності;

– службовці суб'єктів підприємницької діяльності (рядові працівники бухгалтерій, секретарі-референти, продавці, водії тощо). Їх поведінка під час розслідування злочину багато в чому визначається залежністю від роботодавця та його посадових осіб. Тому вони можуть знаходитися під впливом позиції, вказівок своїх керівників;

– посадові особи банківських установ, що обслуговують підприємницькі структури (керівники, головні бухгалтери, начальники відділів тощо). Ця категорія свідків займає таку позицію на допиті, яка залежить від ролі банку в механізмі вчинення розкрадання та інших злочинів. Тому вона може коливатися від позиції надання повної інформації з питань, що цікавлять слідство, до позиції утаювання фактів, що компрометують банк та його керівників;

– службовці банківських установ (працівники бухгалтерії, економісти, оператори ЕОМ тощо). Їх поведінка багато в чому визначається залежністю від роботодавця та його посадових осіб. Однак, їх негативна позиція може бути викликана і прагненням приховати і свої дії, які тим чи іншим чином сприяли вчиненню злочину;

– посадові особи і службовці органів державної влади, де реєструвалося підприємство, видавався патент, ліцензія тощо. Поведінка цієї категорії свідків залежить від того, чи були порушені ними певні правила при виконанні своїх службових обов'язків;

– інші категорії свідків (члени сімей підозрюваних, їх знайомі, сусіди тощо). Найчастіше показання цих свідків стосуються фактів перебування підозрюваного в певному місці, способу життя, поведінки тощо [9, с. 263].

Г.А. Матусовский свідків у кримінальних провадженнях за даною категорією злочинів поділяє на такі групи:

– колеги;

– особи, які працювали на даному підприємстві до вчинення розкрадання і ті, які замінили обвинувачених;

– працівники вищестоящих установ (керівних, виробничих, фінансових підрозділів тощо);

– працівники контрольно-ревізійних органів, інспекцій тощо;

– особи, які реалізовували викрадене і забезпечували розкрадачів сировиною, які не працюють на даному підприємстві;

– особи, які знають підозрюваних за місцем проживання, місцем знаходження гаражів, дачних і садових ділянок, за колом різноманітних інтересів тощо;

– покупці, замовники тощо [10, с. 52].

Доволі влучним є поділ свідків на дві основні категорії, запропонований М.В. Джигою, О.С. Подшибякіним, А.М. Ухалем.

До першої категорії відносяться особи, які володіють інформацією про службову діяльність підозрюваного. Частина з них навіть могла здійснити певні дії в інтересах підозрюваних, не знаючи про їх злочинну діяльність. Це

працівники, зайняті у виробництві, які давали дозвіл на виконання окремих операцій, видавали певні документи (наряди, довіреності, перепустки); облікові і бухгалтерські працівники, працівники складів, транспорту, охорони тощо. Допит цих осіб проводять якомога швидше, щоб завадити впливу на них підозрюваними або їх зв'язками, які можуть намагатися схилити їх до дачі неправдивих показань [11, с. 42]. Під час допиту цим особам можна роз'яснити, що їх дії, навіть якщо вони сприяли розкраданню, не є злочинними і відповідальності за це вони нести не будуть, якщо в них відсутній склад іншого злочину чи іншого правопорушення.

Друга категорія свідків – ті, хто сприяв викриттю підозрюваного. Це ревізори, вахтери, представники громадськості, які брали участь у перевірках і затриманні [11, с. 44]. Необхідність невідкладного допиту таких свідків обумовлена тим, що їх показання при вмілому використанні слідчим можуть здійснити сильний психологічний вплив на підозрюваних. За допомогою таких показань слідчому нерідко вдається на початку розслідування переконати підозрюваних або деяких з них у безглуздість подальшого заперечення своєї вини [12, с. 59].

На нашу думку, при розслідуванні розкрадань, необхідно виділяти три основні категорії свідків: 1) особи, які володіють інформацією про службову діяльність підозрюваного; 2) ті, хто сприяв викриттю підозрюваного; 3) знайомі та родичі.

Список використаних джерел

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. голова ред. кол. Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998–2004. – Т. 2. – 1999. – 744 с.
2. Чичиркіна С. П. Організація і тактика розслідування службових підроблень : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / Чичиркіна Світлана Павлівна. – К., 2011. – 265 с.
3. Удалова Л.Д. Допит як засіб процесуального доказування на досудовому слідстві / Л.Д. Удалова . Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності : зб. наук. праць. – Донецьк, 2002. – № 4. – С. 123-126.
4. Стахівський С.М.: допит свідка та експерта / С.М. Стахівський Український юрист. – 2003. – № 6 – С. 26-28.
5. Джига М.В. Розслідування посадових злочинів і вимагань / Джига М.В., Ухаль А.М., – Ужгород, Паличка карпатського краю, 1998. – 156 с.
6. Когутич І. І. Криміналістика: особливості методики розслідування окремих злочинів: [текст лекцій] / Когутич І.І. – Львів : Тріада плюс, 2006. – 456 с.
7. Чичиркіна С. П. Організація і тактика розслідування службових підроблень : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / Чичиркіна Світлана Павлівна. – К., 2011. – 265 с.
8. Матусовский Г.А. Экономические преступления: криминалистический анализ / Матусовский Г.А. – Х: Консум, 1999. – 480 с.
9. Волобуєв А.Ф. Наукові основи комплексної методики розслідування корисливих злочинів у сфері підприємництва : дис. доктора юрид. наук :

12.00.09 / Волобуєв Анатолій Федотович. – Х., 2001. – 426 с.

10. Матусовский Г.А. Экономические преступления: криминалистический анализ / Матусовский Г.А. – Х: Консум, 1999. – 480 с.

11. Филаненко А.Ю. Кража чужого имущества: уголовно-правовой и криминологические аспекты : авторы на соискание учен степени канд. юрид. наук.: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исправительное право» / А.Ю. Филаненко. – М., 2010. – 38 с.

12. Филиппов А.Г. Первоначальные следственные действия при расследовании хищений государственного или общественного имущества, совершённых путем присвоения, растраты или путем злоупотребления служебным положением : [учеб. пособ.] / А.Г. Филиппов; под ред. проф. Г.Г. Зуйкова. – М.: ВШ МВД СССР, 1972. – 563 с.

Кулінич Н.Д.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV, культурна спадщина України є об'єктом національної безпеки як складова культурних і історичних цінностей (ст. 3) [1]. Про важливість збереження пам'яток історії та культури для нинішнього і майбутніх поколінь, як важливого чинника патріотичного виховання громадян, розвитку національної свідомості українського народу ідеться у чисельних наукових публікаціях [2].

Викликає занепокоєння те, що внаслідок недостатнього контролю з боку державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування мають місце факти порушення пам'яткоохоронного законодавства. Під час будівельних і сільськогосподарських робіт допускається руйнування та розорювання унікальних давніх поселень, зокрема трипільської культури, курганів скіфо-сарматського періоду, пам'яток археології козацької доби, у тому числі козацьких могил, трапляються випадки грабіжницького нищення їх окремими особами.

Незадовільно проводиться робота з обліку та паспортизації об'єктів культурної спадщини, їх наукового вивчення, класифікації та державної реєстрації, визначення та включення зон охорони пам'яток до проектів планування забудови і реконструкції відповідних міст та селищ. Необхідно посилити контроль за додержанням вимог законодавства про охорону культурної спадщини, притягати до суворої відповідальності винних у його порушенні, вживати рішучих заходів щодо забезпечення збереження пам'яток археології.

За підрахунками вчених близько 65 тисяч археологічних пам'яток України потребують на увагу з боку держави. За інформацією Державної митної служби України лише за період 2013-2014 р.р. у нашій країні було виявлено 370 випадків незаконного переміщення історико-культурних цінностей, затримано близько 4 тисяч предметів старовини загальною вартістю понад 1 мільйон гривень [3]. Окрім того, правоохоронними